

ХРОБУСТ Б.О.

студент 2-го курсу екологічного факультету ЖНАЕУ, кафедра правознавства, Україна

Науковий керівник: Бучинська А.Й., к.ю.н., старший викладач кафедри правознавства ЖНАЕУ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Від середини XIX ст. держави намагалися узгодити свої інтереси в рамках міжнародних організацій координаційного типу. Після Другої Світової війни інтеграційні процеси стали невід'ємною складовою сучасного світу. Вони викликали потребу у виникненні міжнародних організацій принципово нового типу – «економічних інтеграційних об'єднань». Наразі серед них найбільший шлях, охопивши найширшу сферу відносин між державами-членами пройшов Європейський Союз (ЄС), що виступає правонаступником Європейських Співтовариств. Він вперше запровадив в своїй практиці чотири свободи спільного ринку, що є наразі класичними для інших подібних об'єднань: свобода пересування товарів, надання послуг, руху капіталів та робочої сили. Заради найширшого забезпечення цих свобод держави-члени передавали все більшу кількість своїх повноважень на користь об'єднання. Таке розширення об'єму повноважень вимагало узгодження діяльності ЄС на зовнішній арені з іншими учасниками міжнародних відносин [1, с. 47].

Від початку ЄС здійснював на зовнішній арені лише торгівельну та економічну частину співробітництва, пізніше залучивши і політичну співпрацю в формі спільної зовнішньої політики і політики безпеки.

Треба зазначити, що вже в самій концепції економічної інтеграції було закладено зовнішній компонент, суть якого полягала в необхідності правового регулювання зовнішніх зв'язків не кожної держави-члени ЄС окремо, а зовнішніх зв'язків об'єднання в цілому. Більш того, перехід ЄС до більш високих ступенів економічної інтеграції вимагав вироблення і здійснення спільної зовнішньої політики по відношенню до третіх країн і міжнародних організацій.

У зв'язку з набранням чинності Лісабонським договором 1 грудня 2009 р., правові засади зовнішньої діяльності Європейського Союзу зазнали істотних змін. Це, зокрема, стосується таких питань, як міжнародна правосуб'єктність Євросоюзу, види його компетенції, структура та повноваження інститутів, уповноважених представляти Євросоюз на міжнародній арені, порядок укладання Євросоюзом міжнародних угод тощо.

Дослідження новацій, запроваджених Лісабонським договором, у цій сфері є надзвичайно актуальним для сучасної доктрини європейського права в Україні, особливо з огляду на важливість врахування таких нововведень при розробці угоди про асоціацію України з Європейським Союзом [2, с. 30].

З моменту набрання чинності Лісабонським договором система установчих документів Євросоюзу містить два основоположні джерела: по-перше, Договір про Європейський Союз, який являє собою Маастрихтський договір 1992 року в редакції Лісабонського договору і містить 55 статей, та по-друге, Договір про функціонування Європейського Союзу – колишній Римський договір 1957 року про заснування Європейського співтовариства, що містить 358 статей. Обидва документи містять розділи, що регулюють діяльність Євросоюзу на міжнародній арені.

Одним з найпроблемніших питань права зовнішніх зносин ЄС традиційно було питання про міжнародну правосуб'єктність Євросоюзу, оскільки дотепер міжнародною правосуб'єктністю володіли лише Європейські Співтовариства, в той час як Євросоюз згідно з Маастрихтським договором не був наділений статусом суб'єкта міжнародного права. Відсутність визнання за Євросоюзом міжнародної правосуб'єктності тривалий час створювала проблему для нормального функціонування об'єднання в політичному та правовому аспектах [3, с. 30].

Новації запроваджені Лісабонським договором з цього питання, мають ключове значення. У ст.47 ДЄС відтепер чітко зазначено, що Європейський союз наділений правосуб'єктністю. Проведена реформа означає, що відтепер саме Європейський Союз є єдиним суб'єктом компетенції, наданої державами-членами, яка реалізується через його інститути. Зокрема, у міжнародній сфері зміст правосуб'єктності Євросоюзу розкриватиметься через надання йому права укладати міжнародні угоди з третіми державами і міжнародними

організаціями (ст. 216 ДФЄС); визнання деліктоздатності Євросоюзу (ст. 340); визнання за Європейським Союзом привілеїв й імунитетів на території держав-членів (ст.343); наділення Євросоюзу активним і пасивним посольським правом, що передбачає можливість заснування дипломатичних місій Євросоюзу в третіх країнах та міжнародних організаціях, а також можливість приймати при собі представників інших суб'єктів міжнародного права(ст. 221).

Виключна компетенція Євросоюзу стосується таких сфер, як митний союз; правила конкуренції; грошова політика відносно держав-членів, грошовою одиницею яких є євро; збереження морських біологічних ресурсів, спільна торгівельна політика. Пунктом 2 ст. 3 передбачено, що Союз володіє виключно компетенцією на укладання міжнародних угод, коли таке укладання передбачене в законодавчих актах Союзу, коли воно необхідне. Щоб забезпечити можливість Союзу реалізувати свою внутрішню компетенцію або в тій мірі, в якій воно здатне торкатися спільних правил чи змінювати їх дію [4, с. 196].

Питання здійснення зовнішніх зносин Європейським союзом має важливе значення для України, приймаючи до уваги бажання нашої держави укласти Угоду про асоціацію з ЄС та перспективне прагнення отримання членства в цьому утворенні. Будуючи правовідносини різного рівня з ЄС: двосторонні та багатосторонні, в тому числі в рамках специфічних політик Союзу, таких, як Європейська політика сусідства та Східне партнерство, Україна буде специфічну групу спільних відносин, нормативних досягнень стратегічного партнерства ЄС з третіми країнами.

За Лісабонським договором ЄС зрештою отримав власні зовнішні органи зносин, які його репрезентують на міжнародній арені у третіх країнах та міжнародних організаціях. Вони підзвітні, або переходять у підзвітність Верховному представникові і будуть елементами спільної дипломатичної служби ЄС – ЄСЗД. Їх назва за установчими договорами – делегації Союзу. До цього Союз власних представництв за кордоном не мав, а інтереси Співтовариств представляла Комісія через свої делегації разом з державою-членом, що головувала в Раді [5, с. 116].

До внутрішніх органів зовнішніх зносин ЄС відносяться: Європейська рада, Голова Європейської ради, Верховний представник Союзу з закордонних справ і політики безпеки, Рада, Комісія, Європейський парламент, Суд Союзу та Європейська служба зовнішньополітичної діяльності (ЄСЗД). До зовнішніх органів зовнішніх зносин ЄС відносяться: делегації Союзу, представництв, офісів та антен Комісії / Союзу в третіх країнах. ЄСЗД є специфічним органом, що створений спеціально для здійснення зовнішніх зносин ЄС і виступає аналогом «міністерства закордонних справ Союзу».

Список використаних джерел:

1. Політика сусідства Європейського Союзу / О. О. Гріненко // Актуальні проблеми держави і права. - 2011. - Вип. 62. – С. 45-49

2. Лісабонський договір як правова основа для регулювання зовнішніх зносин Європейського Союзу / І. А. Березовська, О. М. Лисенко // Часопис Київського університету права. - 2011. - № 1. – С. 28-32.

3. Европейский Союз: основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями / Под ред. Капкина С. - М.: Инфра-М, 2008. – 704с.

4. Муравйов В.І. Вступ до права Європейського Союзу. – К.: ВПЦ, 2007. – 303с.

5. Гріненко О. О. Органи зовнішніх зносин Європейського Союзу та їх функціонування / О. О. Гріненко // Порівняльно-правові дослідження. – 2011. – № 2. – С. 38-42